

3. Larisa Boronin, " Clinica și evoluția schizofreniei paranoid cu debut până la vârsta de 25 de ani", Teza de doctor în medicină, Chișinău, 2007
3. Nacu Al., Nacu An. Psihiatrie judiciară, - Chișinău, 1997, p.106-107.
5. Oprea N., Nacu An., Oprea V. Psihiatrie, - Chișinău, 2007, p.56.
6. Воробьев В.Ю. Шизофренический дефект (на модели шизофрении, протекающей с преобладанием негативных расстройств) - Москва, 1988, канд.дисс. 128 с.
7. Кузнецов С.В., Демчева Н.К.. Негативные расстройства при параноидной форме шизофрении//Ж. Психическое здоровье – 2009 - № 1(32) - С. 38-42
8. Тиганов А.С. с соавт. Руководство по психиатрии в 2-х томах. М. «Медицина», 1999, т. 1. СС. 469-471

IERARHIA FACTORILOR DE RISC CE FAVORIZEAZĂ UTILIZAREA SUBSTANȚELOR PSIHOACTIVE

**Mircea Revenco, Svetlana Condrațiu, Larisa Spinei, Anatol Nacu,
Valentin Oprea, Inga Deliv**

Laboratorul de Narcologie pe lângă Catedra de Psihiatrie, Narcologie și Psihologie
Medicală USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

Hierarchy of risk factors favoring the use of psychoactive substances

We examined 2061 adolescents aged 12-17, from 31 secondary schools in Chișinău and Bălți. We performed a survey made according to international standards of anonymous questioning. The survey included questions which revealed directly or indirectly the risk factors of adolescents' involvement in using narcotics. A comparative analysis of research data was carried out. By means of the discriminant analysis, the risk factors of adolescents drug - involvement were established.

Rezumat

Au fost investigați 2061 adolescenți în vârstă de 12-17 ani ai 31 școlilor de învățământ mediu general din municipiile Chișinău și Bălți. A fost utilizată metoda de anchetare anonimă, întocmită conform cerințelor internaționale înaintate pentru respectarea anonimatului. Chestionarul includea seturi de întrebări, care direct sau indirect determinau factorii de risc ai antrenării adolescenților în consumul de droguri. A fost efectuată analiza comparativă a datelor cercetării elevilor din ambele municipii. Prin analiza discriminantă au fost stabiliți factorii de risc în antrenarea consumului de droguri de către adolescenți.

Actualitatea temei

În literatură științifică atenție deosebită se acordă specificului de utilizarea a narcoticelor de către abiturienți și tineret [1, 2, 4, 5]. Problema narcomaniei a devenit o serioasă și extrem de dificilă problemă de sănătate publică cu consecințe psihopatologice, somatopatologice, familiale, profesionale, sociale, economice și foarte frecvent criminogene [3, 6, 10, 11, 12]. Actualmente, utilizarea de SPA manifestă tendințe de creștere impunătoare, în special evidente, printre reprezentanții tinerii generații - adolescenți și chiar copii. Sindromul de dependență narcomanică la copii și adolescenți, comparativ cu adulții, se formează considerabil mai rapid, fenomenul fiind explicat de alte particularitățile specifice organismului adolescentului [13].

Cel mai des pentru evaluarea utilizării de către tineret a alcoolului și narcoticelor se folosesc cercetările asupra contingentelor de elevi [1, 7, 8, 9]. Studiul elevilor în calitate de subgrupă a populației au priorități esențiale în formă de ușurință a creării alegerilor extinse, mediocritatea comportamentului, simplitatea asigurării anonimității și posibilității examinării

contingentului, pentru reprezentanții cărora este caracteristică înaltă posibilitate în inițierea utilizării diverselor substanțe psihoactive [5].

Obiectivele cercetării constau în studierea factorilor de risc care favorizează utilizării substanțelor psihoactive din partea adolescenților intervivați.

Materiale și metode

În calitate de obiect de studiu au servit elevii claselor a VI-a XII-a cu vârstă de 12-17 ani ai școlilor de învățământ mediu general (școlilor, liceelor, gimnaziilor) din municipiile Chișinău (1103 adolescenți) și Bălți (958 adolescenți). În funcție de apartenența sexuală au fost 1036 (50,3 %) persoane de sex feminin și 1025 (49,7 %) sex masculin. Vârsta persoanelor investigate: la 716 persoane (34,7 %) a fost în limitele a 12-14 ani și 1345 persoane (65,3 %) în limitele 15-17 ani. Noi am luat pentru cercetare asemenea orașe mari din Moldova cum ar fi Chișinău și Bălți, în legătură că conform statisticii oficiale în Bălți sunt cei mai înalți indicii a răspândirii narcomaniei în RM și e cea mai înaltă cotă procentuală de antrenare a adolescenților în consumul SPA. Analiza comparativă a ambelor orașe a permis evidențierea particularităților regionale ale factorilor de risc ai antrenării adolescenților în utilizarea SPA și în baza acestora a elabora recomandări privind profilaxia primară a narcomaniei.

Drept instrument de cercetare a fost utilizată ancheta pentru colectarea datelor cu privire la utilizarea SPA propusă de Uniunea Suedeză privind problemele de alcool și droguri pentru Proiectul European Școlar de studiu asupra alcoolului și drogurilor ESPAD, adaptat pentru studiu de către colaboratorii Laboratorului de narcologie a USMF „Nicolae Testemițanu” în RM. Ancheta include 315 de întrebări care au constituit următoarele capitole principale: date social-demografice, date cu privire la fumatul țigărilor, date cu privire la consumul băuturilor alcoolice, date cu privire la consumul SPA.

Rezultatele obținute și discuții

Conform criteriilor (3 întrebări amplasate în diverse părți ale anchetei în care adolescenții au fost rugați să comunice dacă au „gustat” vre-odată drogurile, să indice vârsta primei probe de SPA precum și drogul folosit pentru prima probă) a fost evidențiată o grupă de adolescenți în număr de 315 persoane (15,3% din numărul total de chestionați) (Chișinău – 176 de persoane – 16,1%, Bălți – 139 de persoane – 14,5%), care au ales 2 răspunsuri pozitive din 3 propuse. Această grupă de adolescenți noi am însemnat-o ca „cei care au încercat substanțe narcotice” spre deosebire de alți elevi (2061 de persoane sau 84,7% din numărul total de persoane chestionate), „cei care n-au încercat SPA” sau care în general n-au comunicat despre proba de SPA sau au indicat acest fapt doar într-o întrebare din anchetă. Adolescenții „care au încercat substanțe narcotice” au constituit lotul de studiu (de bază), adolescenții „care n-au încercat substanțe narcotice” au constituit lotul martor.

În structura de vârstă a adolescenților care au încercat SPA poate fi evidențiată vârsta de 14 ani, începând cu care o cotă tot mai mare de elevi este antrenată în consumul SPA ($\chi^2=75,1$; $p<0,001$). Vârsta medie a adolescenților din lotul de bază este $16,2\pm 0,3$ ani, vârsta medie a elevilor din lotul martor constituie $14,5\pm 0,4$ ani. Analiza comparativă a indicii de vârstă a demonstrat diferență statistic semnificativă ($p<0,001$). Să stabilit, că rața de consumatori potențiali de SPA în mun. Chișinău este de $16,0\pm 1,1\%$ ($p < 0,001$), în mun. Bălți – $14,5\pm 1,1\%$ ($p < 0,001$) ce constituie în mijlociu – $15,3\pm 0,8\%$ ($p < 0,001$) dintre adolescenți.

Datele chestionarului au permis determinarea modelului factorilor ce determină încercarea utilizării substanelor psihoactive la adolescenți din mun. Chișinău și mun. Bălți.

Prin analiza discriminantă s-a stabilit un șir de factorii de risc și ierarhia lor.

Așa dar pe locul I ($F=388,54$) s-a plasat utilizarea alcoolului (rachiului). În ultimele luni au consumat alcool 94,6% dintre adolescenții din I grupă (în grupă a II-a – 75,7%). Au consumat bere și vin în ultimele luni 91,5% și 81,3% dintre elevi (în a II-a grupă – 69,9% și 59,0%). Băuturi tari în aceeași perioadă au consumat: rachiu – 74,0% dintre elevii care pe parcursul vieții

sale au consumat droguri (printre cei care n-au încercat drogurile – de 2,5 ori mai puțin, 29,4%); coniac – 55,6% dintre elevi (printre cei care nu au încercat – de 2,4 ori mai puțin, 22,8%) (tab.1).

Tabelul 1

Consumul băuturi alcoolice de către elevi în ultimele luni (%)

	bere		vin		rachie		coniac	
	I grupă	II grupă	I grupă	II grupă	I grupă	II grupă	I grupă	II grupă
n-am consumat	8,5	30,1	18,7	41,0	26,0	70,6	44,4	77,2
1-2 ori	21,9	39,9	22,5	34,5	27,6	19,9	26,7	15,6
3-5 ori	19,7	12,9	26,2	12,9	17,8	6,0	11,2	3,4
6-9 ori	13,7	7,4	12,4	6,0	13,6	1,8	5,7	1,4
10-20 ori	14,0	4,5	10,5	2,5	6,7	0,7	6,0	1,3
Mai mult de 20 ori	22,2	5,2	12,7	3,0	8,3	1,0	6,1	1,1
χ^2	230,5		182,0		365,5		181,5	
p	****		****		****		****	

**** - $p < 0,001$.

Pe locul II s-a stabilit ca factor de risc fumatul. E caracteristic că ¼ dintre adolescenți (24,5%), care au consumat SPA, folosesc până la 10 țigări pe zi, ceea de 6,1 ori depășesc indicatorii grupei a II-a (4,0%). Conform indicatorilor care reflectă fumatul țigărilor, „experimentatorii” îi depășesc pe semenii săi care nu folosesc droguri (tab.2).

Tabelul 2

Fumatul țigărilor printre elevii din ambele grupe (% dintre elevii chestionați)

	niciodată	1 dată pe săptămână	1 dată pe zi	Nu mai mult de 10 ori pe zi	mai mult de 10 ori pe zi
Lotul de bază	37,7	12,6	13,3	24,5	11,9
Lotul martor	80,8	8,2	5,1	4,0	1,9
χ^2	329,3				
p	****				

**** - $p < 0,001$.

Factorul „propunerea drogurilor de către persoane necunoscută” s-a plasat pe locul III cu mărimea indicatorului de $F=72,7$. Elevii din grupa a II-a remarcă că la 5,8% dintre ei de asemenea li sa propus de către necunoscuții probarea SPA. Pentru aceste întrebări caracteristic este faptul că la alegerea răspunsului adolescenții din grupa I într-o măsură mai mare au ezitat să răspundă, probabil, având dubii privitor la justetea comunicării unor asemenea date.

Starea de ebrietate tot este unul din factorii majori, care s-a plasat pe locul IV ($F=46,0$). Despre cazurile de ebrietate alcoolică pe parcursul vieții au comunicat 80,3% din I grupă, 31,4% din ei au avut asemenea episoade „rar ” și 35,6% - „uneori”. Printre adolescenții care au încercat substanțe narcotice (13,3%) sau aflat în stare de ebrietate „adesea” ce e de 12 ori mai mult decât printre cei care nu au consumat droguri (1,1%).

Pentru adolescenți este important unde, cu cine și ce se petrece în acest mediu (fig.1). S-a stabilit că petrecerea timpului liber în mediu unde cineva utilizează „pastile” tot este un factor de risc, care s-a plasat pe locul V ($F=19,77$). În prezența a mai mult de ¼ dintre adolescenții din I grupă (27,9%) erau folosite pastile care depășesc asemenea indicii privind grupa a II-a de 3,3 ori (8,4%).

Locul VI î-l ocupă alt factor analogic precedentului, dar cu valoarea indicatorului mai joasă ($F=13,9$) – „prezența în mediu când cineva fumează cânepa”. Fumatul cânepii la care au

fost prezenți 84,8% dintre elevii din I grupă și jumătate dintre adolescenții din a II-a grupă 51,4%).

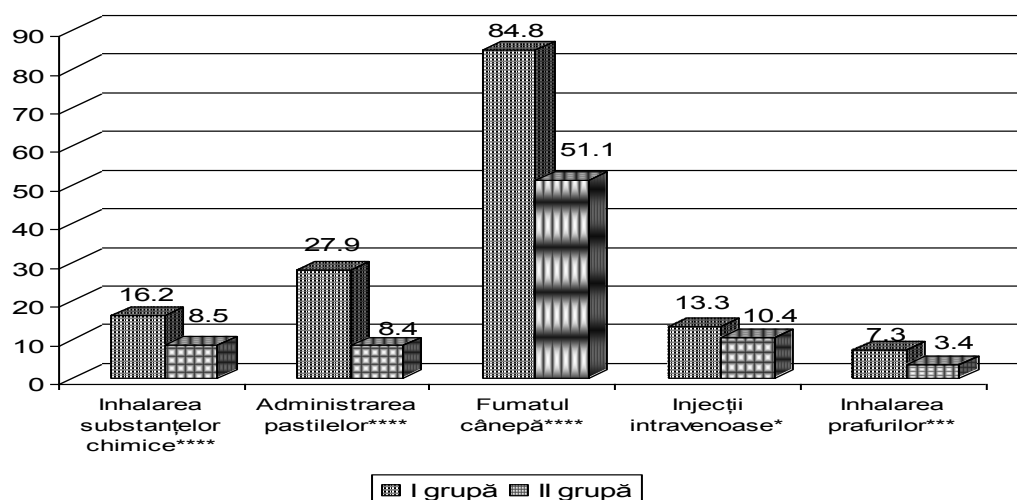

Figura 1. Frecvența răspunsurilor la întrebare: „Dacă ați fi nimerit în situația de consum al drogurilor, ce ar fi fost?”(%)

Alt factor care tot depinde de mediul inconjurător este vânzarea SPA în strada (locul VII, $F=4,91$). Au indicat “strada” 27,0% dintre adolescenți-“experimentatori” și 21,4% dintre elevii din grupa a II-a.

Insuccesele la școală duc la îndreptarea de la colegii său și găsirea a unei alt mediu unde ei se simt mai bine (locul VIII, $F=4,66$). Printre elevii care au încercat substanțe narcotice sunt de 1,6 ori mai puțin cu însușirea la învățătură bună decât printre cei ce nu au încercat SPA (I grupă: 23,2%; a II-a grupă: 37,2%) și de 1,9 ori mai mulți elevi cu însușirea nesatisfăcătoare în I (11,7%) decât în a II-a (6,1%) ($\chi^2 = 29,39$; $p < 0,001$).

Utilizarea berei în cantități mari este un factor de mediu, care se plasează pe locul IX, ($F=4,56$). Au consumat bere în ultimele luni 91,5% „experimentatori”(în a II-a grupă – 69,9%).

Și pe ultimul loc (locul X, $F=2,87$) ca factor de risc se situează – climatul psihologic nefavorabil în familie, neînțelegerea cu părinții. Printre elevii care au încercat substanțe narcotice sunt de 1,8 ori mai mulți elevi cu însușirea nesatisfăcătoare în I (11,7%) decât în a II-a (6,1%) (tab. 3).

Tabelul 3

Ierarhia factorilor de risc care favorizează utilizarea substanțelor psihoactive din partea adolescenților interviuați

Factor de risc	F Statistic	Partial R**2	Locul
Utilizarea alcoolului (rachiului)	388,54	0,1704	I
Fumatul	143,0	0,0704	II
Propunerea de persoane necunoscute de a consuma substanțe psihoactive	72,7	0,0371	III
Aflarea în stare de ebrietate	46,0	0,0238	IV
Consumul de pastile de către anturaj	19,77	0,0104	V
Prezența în anturajul fumării cânepă	13,9	0,073	VI
Vânzarea substanțelor psihoactive în strada	4,91	0,0026	VII
Insuccesele la școală	4,66	0,0025	VIII
Utilizarea berei	4,56	0,0024	IX
Climatul psihologic nefavorabil în familie	2,87	0,0015	X

Printre factorii de protecție în evitarea utilizării primare a SPA s-au evidențiat următorii: ocuparea cu sportul (RR= 0,3 95% îi: 0,1-0,6), succesele bune la învățătură (RR= 0,4 95% îi: 0,1-0,7), relațiile bune cu părinții (RR= 0,6 95% îi: 0,2-1,9) și cunoașterea că utilizarea narcoticelor este o problemă serioasă, care are consecințe dramatice pentru tineri (RR= 0,7 95% îi: 0,85-0,9).

Concluzii

Prin anchetare anonimă a adolescenților din orașele mari a Republicii Moldova s-a stabilit, că rata de consumatori potențiali de SPA în mun. Chișinău este de 16,0±1,1% (p < 0,001), în mun. Bălți – 14,5±1,1% (p < 0,001) ce constituie în mijlociu – 15,3±0,8% (p < 0,001) dintre adolescenți.

Prin analiza discriminantă s-a stabilit un șir de factorii de risc și ierarhia lor. Așa dar pe locul I s-a plasat utilizarea alcoolului (rachiului). Pe locul II ca factor de risc s-a situat fumatul. Factorul „propunerea de persoane necunoscute de a consuma substanțe psihoactive” s-a plasat pe locul III. Starea de ebrietate tot este unul din factorii majori, care s-a plasat pe locul IV.

Ca factori de protecție s-au stabilit: preocuparea cu sportul; succesele bune la învățătură; relațiile bune cu părinții; cunoașterea informației că narcotismul este o problemă serioasă pentru tineri.

Factorii de risc și protecție evidențiați au permis determinarea direcțiilor principale ale activității profilactice care e necesar să fie desfășurată printre următoarele grupe de populație: părinți, pedagogi și psihologi din școli, precum și adolescenți. Pentru a atinge o eficiență a lucrului profilactic cât mai mare în școli și alte instituții de învățământ, e necesar ca acesta să fie orientat spre realizarea următoarelor direcții: furnizarea informației obiective despre acțiunea drogurilor și altor substanțe psihoactive asupra organismului; orientarea copiilor spre capacitatea de a face propria alegere; oferirea posibilității de a-și cunoaște resursele personale și de a însuși anumite deprinderi de comportament, ce contribuie la modul sănătos de trai.

Bibliografie

1. Andersson B., Hibell B., Beck Fr., Choquet M., Kokkevi A., Fotiou A., Molinaro S., Nociar A., Sieroslowski J. and Trapencieris M. Alcohol and Drug Use Among European 17–18 Year Old Students Data from the ESPAD Project. // Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN), The Pompidou Group at the Council of Europe and the authors Sweden, Stockholm, 2007, 156 p.
2. Ciobanu F., Cosmovich N., Sândache L., Cantoriu R., Manoliu A. Formarea independență la tineri instituționalizați. // Buletin de Psihiatrie Integrativă „Nursingul în Pedopsihiatrie” Iunie 2007. An.XIII, Vol. XII, Nr 2 (33). P. 88-92.
3. DAVIES JK, BLEDSOE JM. Prenatal alcohol and drug exposures in adoption. // *Pediatr Clin North Am.* 2005 Oct; 52 (5) :1369-93, vii.
4. European monitoring centre for drugs addiction. Handbook for surveys on drug use among the general population. EMCDDA project CT.99.EP.08.B, Lisbon, EMCDDA, August 2002.
5. Harith Swadi. Злоупотребление психоактивными веществами среди подростков. // *Обзор современной психиатрии.* Выпуск 3 (12), 2001. с.45-53.
6. Papari A., Cozari G. Caracteristici de personalitate la alcoolodependenți. // Buletin de Psihiatrie Integrativă „Alcoolismul ca problema bio-psiho-socială” Decembrie 2007. An.XIII, Vol. XII, Nr 4 (35). p.42-53.
7. Riala K., Hakko H., Isohanni M., Jarvelin M.-R., Rasanen P. Teenage smoking and substance use as predictors of severe alcohol problems in late adolescence and in young adulthood. // *Journal of Adolescent Health.* Sept. V.35. №3. 2004.
8. Revenco M., Oprea N., Oprea V., Coșciug I., Prigoda Tatiana, Condration Svetlana. Considerații privind consumul de substanțe psihoactive în mediul tineretului studios din

Republica Moldova. // Buletin de Psihiatrie Integrativă. An XI, Vol. X, Nr. 4 (27), Iași, 2005, p.226-237.

9.Revenco M., V.Oprea, T. Prigoda, S. Condration, I.Coșciug. The primary use of the psychoactive substances among the adolescents in the Republic of Moldova. // 9th Congress for Bridging Eastern and Western Psychiatry. Iasi, România, 9-12 June 2006, p.11.

10. Troiceanu I., Vasiliu A. Consumul de substanțe psihoactive și comportamentul agresiv. // Buletin de Psihiatrie Integrativă. A. IX, vol. VIII, num. 1 (15), 2003, p. 61-67.

11. Vestale O., Rugină D., Batlay C., Obadă G. Drogurile, „obișnuință” și dependență. // Buletin de Psihiatrie Integrativă „Noi Abordări în addictologie” Septembrie 2007. An.XIII, Vol. XII, Nr 3 (34). P. 103-109.

12. Богданов С. И. Медико-социальные последствия злоупотребления наркотиками. (Клинико-эпидемиологическое исследование в Екатеринбурге). // Дис. канд. мед. наук. Москва, 2002, 163 с.

13. Менделевич В.Д. Руководство по аддиктологии. // СПб.: Речь, 2007. 768 с.

CONCEPȚIILE CONTEMPORANE CU PRIVIRE LA PROFILAXIA DEPENDENȚEI DE ALCOOL, DROGURI ȘI ALTE SUBSTANȚELOR PSIHOACTIVE

Svetlana Condration

Laboratorul de Narcologie de pe lângă Catedra de Psihiatrie, Narcologie și Psihologie Medicală USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

Contemporary concepts on prevention of alcohol, drug and other psychoactive substances addictions

The problem of drug use in the younger generation has become particularly acute in recent years. The concern about drug use by the young is not determined only by the potential hazard for public health but also the increase of antisocial behavior and crime. Prevention of alcohol, drug and other PAS dependence is regarded as one of the most important and most effective way of combating this vice. This article presents the contemporary concepts on prevention of alcohol, drug and other psychoactive substances addictions.

Rezumat

Problema antrenării generației tinere în consumul drogurilor a devenit în ultimii ani deosebit de actual. Îngrijorarea față de consumul de droguri de către tineret este determinată nu doar de pericolul potențial pentru sănătatea publică, dar și de comportamentul antisocial și criminalitatea în creștere. Profilaxia dependenței de alcool, droguri, alte SPA este considerată drept una dintre cele mai importante și mai eficiente direcții ale profilaxiei acestei patologii. În acest articol sunt prezentate concepțiile contemporane cu privire la profilaxia dependenței de alcool, droguri și alte substanțelor psihoactive.

Actualitatea temei

Problema accelerării răspândirii utilizării narcoticelor și altor substanțe psihoactive (SPA) printre diverse grupe de populație îndeosebi printre tineret, atrage atenția cercetătorilor din întreaga lume [2, 7, 8, 10]. Îngrijorarea față de utilizarea narcoticelor și alcoolului de către tineret se bazează, nu doar pe pericolul potențial pentru sănătatea socială, ci și pe comportamentul antisocial și pe criminalitate, de aceea studiul răspândirii abuzului de substanțe narcotice printre tineret ocupă un loc important în structura evaluării situației narcologice. Există necesitatea strictă de a optimiza programele profilactice, ținând cont că situația narcologică este neunivocă, deoarece are diverse tendințe dinamice și necesită analiză cauzală sistematică.